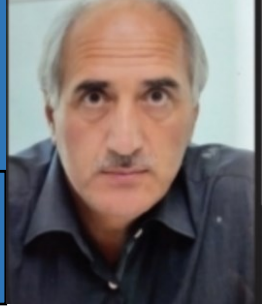

BİR TARLA KUŞUNUN ANILARI, FATMA TUTAK BENDE KALAN

ŞABAN
KUMCU

Hikâyeler insanın içinde yaşadığı zamanı, mekânı, sosyal çevresini, duyu ve düşüncelerini ortaya koyar. Hikayeci hayatı ne kadar derinden kavarsa, eseri de o kadar zengin ve güzel olur. İyi bir hikâye, insanı bütünüyle verir. “Gerçek insanı” anlatır. Anlaşılması çok güç olan insanın içine bir pencere açar. Fatma Tutak, “Bende Kalan” hikayesine başlarken, okuduğu bir öykünün etkisi altında kaldığını anlatır. Doğum sırasında sinir sisteminde hasar aldığı düşünülen, bir çocuk, elini, ayağını kullanamamakta, mimiklerini dahi kontrol edememektedir. Hayati ihtiyaçlarını kendi kendine karşılayamayan bu “engelli” çocuk, anne babanın, bakımına muhtaçtır.

“İnsanın anne babasına içinden geldiği gibi seni seviyorum diyememesi ne acı...” Yazar, hikâyenin gerçek kahramanını anlamının ne kadar zor olduğunu, daha yazının başında bu cümleyle bize anlatmaya çalışır. “Engelli” denildiği zaman çocuğun kaybettiği imkanları sorgular. “Canınız dumanı üstünde nefis bir pizza çektiği halde sırf bunu ifade edemediğiniz için, sebze püresi yememişsinizdir eminim. Ya da sırf vücudunuzu kontrol edememeniz nedeniyle “normal” insanlardan zihinsel özürlü muamelesi görmemişsinizdir. Yaşlılarınızdan daha güçlü bir hafızaya sahipken sırf engeliniz var diye şehir dışında bir okulda düzenlenen bilgi yarışmasına sizin yerinize yedeğe kalmış bir arkadaşınızın katılması gibi bir durumla da hiç karşılaşmamışsınızdır pek tabi.

“Engelli” ön kabulüyle, insanları boşluğa, hiçliğe, çaresizliğe iten, bir dakika olsun empati yapmayan “diğer insanları”

şu cümlelerle sorgulamaya devam eder. “Caddelerde, kaldırımlarda, toplu taşıma araçlarında karşılaştığımızda görmezden geldiğimiz, deyim yerindeyse onlara engelsiz gözlerimizle kör baktığımız doğrudur. Bir çift sözü esirgeyerek kelimeleri vara yoğa müsrifçe sarfeden dilimizle lal kesildiğimiz; seslerine kulak tıkayıp, engelsiz kulaklarımızla sağırlaştığımız...”

Toplum psikolojisini tahlil eden yazar, sosyolojiyi anlamlandırmaya çalışır. Felsefi çözümlemeler yapar. Tıbbın koyduğu teşhisten sonra “engelli” insanın ruhunun zaman içinde nasıl zedelendiğini ve çaresiz kaldığını, günlük hayattan verdiği örneklerle ortaya koyar. Engelli çocuk artık “özel” olarak hikayecinin konusu olur. Çünkü her insanın ayrı bir hikayesi vardır. Fatma Tutak, bu ahlaki çöküşten, bencillikten ve egoizmden bizi kurtarıp teselli edecek, ruhumuzu temizleyecek reçeteyi, hikâyeye başlarken verir. “Ne kadar az şükrediyoruz. Bahşedilen bunca nimet karşılığında sergilediğimiz tavır yalnızca nankörlük...”

Yetmişli ve seksenli yıllar; şehirlerimizde kerpiçten yapılmış evlerin, bahçelerin betonarme apartman katlarına dönüştüğü yıllardır. Mahallelerde az da olsa taş yapılı, geniş avluları olan evlere de rastlanırdı. O yıllarda mahallelerin büyükleri, yirmili, otuzlu yıllarda doğmuş, teyzeler, nineler, babalar ve amcalardı. Onlar bize göre eski nesildi. Evlere teklifsiz misafir kabul etme, hâl hatır sorma, dertleşme, halleşme, ikram, izzet ve sıkı

komşuluk bağları bir sorumluluk olarak görülür, “komşu hakkı” gözetilirdi.

Gün içinde evlerde işlerini bitiren ev kadınları kapı eşiğine oturur, birbirleriyle sohbet ederlerdi. Tanıdıklara hâl hatır sorarlar, ölçülü bir mesafede gönül alırlar, birbirleri için hayır dualar ederlerdi. Hastalar ziyaret edilir, düğünlerde, bayramlarda, cenazelerde mutlaka beraber olunur, sevinçler ve acılar paylaşıldı. Komşular ailenin bir parçası gibiydi. İhtiyacı olan bilinir, yardım edilir, akrabadan daha yakın, “komşu” olduğumuz hiç unutulmazdı. Dertler ve acılar gibi, mutluluklarda paylaşılır, güler yüzle selamlaşılır, huzur alınır, huzur verilirdi. Fakirlik içinde bir sadelik, sadelik içinde bir asalet vardı. **Yahya Kemal**, “...Serviliklerde sükûn, yolda sükûn, evde sükûn” diye anlatır eski mahalle manzaralarını...

İnsanlar arasına beton duvarlar girmemişti. İnsanı sevmek bir yük değildi bir faziletti, Sevgi ve saygı göstermek bir borç olarak görülmez, insani bir vazife olarak görülürdü. Gönül almak, havayı teneffüs etmek gibi olağan ve sıradan bir insani eylemdi. O eski nesillerle beraber, bu güzellikler de sona erdi. Artık onlar aramızdan ayrılıp, ebedi aleme göç ettiler.

Fatma Tutak “Bende Kalan” hikayesinin içinde, üçüncü bir şahıs olarak bulunur. Bizi, seksenli yıllara, “komşuluk ilişkilerinin hala yaşadığı, mahalle hayatına” götürür. “*Muhacir Pazarı semtinin kıvrıla kıvrıla uzayan daracık sokaklarında, yol boyunca bir örnek, birbirine bitişik apartmanların sağlı sollu sıralandığı yılankavi sokaklarında... Evimiz işte bu sokakların birinde çok da eski olmayan bir apartmanın giriş katındaydı. Ön cephesi sokağa bakardı. Arka taraf mutfaktan çıkılan ve komşu evlerinkine nispetle genişçe bir balkona açılırdı. Geceleri balkondan yukarı baktığınızda bizimki de dahil dörder katlı dört apartmanın ortasında, çatı oluklarıyla çerçevelemiş, kısıtlı bir gökyüzü parçası görürdünüz.*”

Bu mahallede geniş sokaklar üzerine kurulmuş kerpiçten evler, gökyüzünü rahatlıkla seyredeceğiniz avlular, eşikler yoktur. “Dörder katlı dört apartmanın ve çatı oluklarının arasından kısıtlı bir gökyüzü vardır.” Necip Fazıl’ın “Evim” şiirinde; “...Komşuya hatır soran sıra sıra terlikler / Ölçülü uzaklıklarda yakın beraberlikler” diye tasvir ettiği ahşap evlerin yerini, çoktan beton evler almıştır.

Hikâyenin asıl kahramanı **Rabia**, engellidir ve komşu apartmanın ikinci katında, ihtiyar anne ve babasıyla oturmakladır. “İki yaşında yanlış iğne sonucu iki bacağını kaybetmiş, kalan ömrü boyunca koltuk değneklerine mahkûm olmuştu. “...Simsiyah saçları, kahverengi iri gözleri, buğday teni, yüzünü süsleyen irili ufaklı benleriyle güzelce bir kızdı. Tatlı dili, konuşkanlığı, güler yüzü, sevecenliği ona etrafındaki herkesin sevgisini

kazandırmıştı.“ Yazar, hikâyenin başından sonuna kadar, eşya, insan ve ruh tasvirlerini en ince ayrıntılarına kadar yapar.

Rabia'nın vücudundaki eksiklikler, vücuduna eklenen demirler, cansız ayakları, ayağını sürükleyerek yürümesi, onun hayata karşı direncinden, içindeki enerjiden ve hayata bağlılığından bir şey kaybettirmez. O kadar ki “...Sokakta karşısına kim gelirse gelsin kadın, erkek, çocuk, çoluk, genç ihtiyar hemen herkese gülümser, merhabalaşır, kısacık da olsa hasbihal ederdi. Konu komşu kendisini pek sever, bir evlat, bir kardeş gibi benimser, bağrına basardı. Yanında muhtelif konulardan rahatlıkla bahis açıp, sakatlığı da dahil konuşabilirdiniz. Sıklıkla çekincesiz salıverdiği şen kahkahaları sokakta yankılanırdı *Rabia'nın*.”

Bir insanın hayatta yaşadığı bütün olumsuzluklara rağmen, yaşama sevincini kaybetmemesi, kendiyle barışık olması, insanları sevmesi, sıkıntılarını bir kenara bırakıp, başkalarının halini ve hatırını sorması ne büyük gönül zenginliğidir. Kadere rıza, inanç, tevekkül ve hayatı olduğu gibi kabullenmek... *Rabia*, bu erdemler ve attığı şen kahkahalarla fiziki eksikliklerini unutup, hayatı komşularıyla ve sevenleriyle paylaşıırken, ruh sağlığının da yerinde olduğunu görüyoruz.

Fatma Tutak, o yıllardaki komşuluk ilişkilerini ve hanımlar arasındaki ev oturmalarını, zengin bir dille anlatır. Bol köpüklü kahve içiminden sonra bakılan kahve fallarını ve herkesin pür dikkat dinlediği kahve sohbetlerini, zihinlerde iz bırakacak folklorik temalarla vurgular. “Üç vakte kadar çıkan kismetler, kararmış da yakında aydınlığa çıkacak kalpler, balık şeklinde nasipler, fincanın dibinde kıvrılmış, hamle etmek için fırsat kollayan yılanlar (düşmanlar), kahve fincanınızdaki tavelerin aldığı şekle hamleden, ebedi mutluluk beklentisinde hülyalar, hayaller...” Yazar, bu hikâyede, *Rabia'nın* annesi Ayşe teyzeyi ve babasını iç ve dış özellikleriyle tasvir eder. Hikâyede *Rabia'nın* babasının adı verilmez. Ayşe

teyze; *Rabia'nın* acısını, ızdırabını bir anne olarak en çok içinde hisseden insandır.

“Ellili yaşlarda siyah kalın çerçeveli gözlüklerinin ardında olduğundan daha ufak görünen gözleriyle devamlı gülümseyen, beyazı çok, siyahı az saçları, beyaz yaşmağının kenarından zaman zaman görünen, yüzü özellikle göz çevresi hayatı boyunca daha çok gülmekten mi ağlamaktan mı olduğuna bugün bile karar veremediğim derin çizgilere haiz, sabır abidesi bir kadıncağızdı.”

Rabia'nın babası; bütün sıkıntısını, stresini ve hiddetini dışa vuran bir baba, bir kocadır. Ayşe Hanım, kocasını korkutucu biri olarak anlatır. Bu durum yazarın tasvirine de yansır. “...Tipik erkek özelliklerine sahip, sinirli, sabırsız ve bittabii huysuz bir adamdı. Kırılmış saçları ve sakalları, güneşe çıktığında koyulaşan yuvarlak gözlük camlarıyla zorlasanız tonton bir dede gibi görünmesine rağmen, gözlüğünün ardından bakan iri gözleri daima damarlı ve her zaman kan çanağı olduğundan bana korkutucu görünürdü.”

O zamanlar, babaların ve kocaların huysuzlukları hoş karşılanır, hatta beklenen bir şeydir. Doğal olanı, kadınların ve çocukların bu azarlamalara katlanmaları, her şartta erkeğin uyarına gitmeleridir. Yazar, evdeki hiyerarşiyi net bir biçimde izah eder. Kısaca, erkektir ne yapsa yeridir, kadınlara düşen uyaroğlu olmaktır. Evde geçinmenin birinci şartı itaattir...Bu yargılar yer yer bugün de geçerlidir. Türk toplumunda erkek çocukların yetiştirilmelerinde. aileden kaynaklanan aşırılıklar söz konusudur. En küçük bir tartışmada kavgaya yeltenen, ikna etmek yârine hakaret eden, aşağılayan, ikinci, üçüncü cümle kurmayı beceremeyen, dinlemeye tahammülü olmayan gençlerimize her yerde rastlıyoruz.

Rabia'nın arkadaşları okul çıkışı veya hafta sonları yarenlik etmeye gelirlerdi. Çantalarında kasetler, makyaj malzemeleri, toka, sigara, moda, örgü, magazin ve hobi dergileri getirirler. *Rabia*

o dergilerde hangi bilinmez dünyaların kapılarını açar, hangi görülmemiş rüyalara dalar, kaç kez telli duvaklı hayaller kurardı kim bilir? Rabia hayata bağlılığını ve yaşama sevgisini kendine sunulan her fırsatta değerlendirir. şartlar ne olursa olsun gelecekten ümidini kesmez. **Yahya Kemal “insan hayal ettiği müddetçe yaşar”** der bir şiirinde. Rabia’nın bilinç altında tasarladığı, onu i  dünyasında mutlu eden hayalleri vardır. Kurduğu hayaller, onu diri ve dengede tutar, ruhen ve fiziken geriletmez.

Fatma Tutak, Rabia’nın yalnızken mutlu olduğu zamanları şu c mlerle anlatır. *Geceleri ışıksız balkonunda, sigarasının bir yıldız gibi yanıp sönen kırmızı ateşi; annesiyle beraber babasını ikna ederek alınan kaset alardan Arif Susamlar,  mit Besenler söyledikçe, sigarasının dumanından vücut bulurdu hayalleri...Her genç kız gibi masum beyaz bir atın ipekten yelesinde uçuşan hayalleri vardı... Fatma Tutak*, yaptığı ruh tahlilleriyle, başarılı bir “gerçek insan hikayesi” anlatıcısıdır. Yaşadığı mahalleyi ve insanları anlatırken gözlemleri nettir. İnsan davranışlarını ve onların duygularını derinden duyar, hisseder. Bir i  gözlem yapar.

Aradan yıllar geçer... **Muhacir Pazarı’nın** yılankavi dar sokakları nice uğurlamalara, nice karşılaşmalara sahne olur. Rabia’nın arkadaşı Selma, iki çocuklu dul bir adamla evlenir. Kimse bir şey anlamaz bu evlilikten. Fattan Behiye bir memurla evlenip uzak bir şehre gider. Çok geçmeden Rabia’da kır saçlı bir adamla evlenir. Bu evlilik de mahallede çok sorgulanır. Ancak kimse sorularına bir cevap bulamaz. Bir apartmanın çatı katında bir ev tutulur. Rabia’nın özene bezene işlediği çeyizler serilir.

Çok geçmez, adam birkaç ay sonra eve uğramaz olur. Hayırsızın biri çıkar. Rabia, bir gün dayanamayıp gözyaşlarıyla annesinin evine döner. Bir süre sonra sağlığı bozulur, uygulanan tedaviler, hastaneler, ilaçlar... Bir hazan mevsimi göçüp gider Rabia. Fatma Tutak, hikâyenin ana fikrini bu son bölüme saklamıştır. “Onca dünya mihneti üzerine mutsuz bir evliliğin ağır yükünü taşıyamadı zayıf bacakları. Ardında kullanamadığı  eyizleri kaldı. Bir de ara sıra tekleyen kaset aları. Tüm dünyalığı bundan ibaretti.”

